

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Oddělení ruského jazyka a literatury

Bakalářská práce

Ruské svatební tradice

Russian wedding traditions

Vypracovala: Ivana Hafijčuková

Studijní obor: Cizí jazyk pro evropský a mezinárodní obchod - ruský jazyk

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Zdeňka Matyušová, Ph.D.

České Budějovice 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Ruské svatební tradice“ vypracovala samostatně s použitím odborné literatury a pramenů, jejichž seznam uvádím v závěru práce.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

25. dubna 2014

Ivana Hafijčuková

.....

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce doc. PaedDr. Zdeňce Matyušové, Ph.D. za trpělivost, ochotu, čas, který mi věnovala a hlavně za poskytnuté informace, které mi při zpracovávání tohoto rozsáhlého tématu velmi pomohly.

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ODDĚLENÍ RUSKÉHO JAZYKA A LITERATURY**

Ruské svatební tradice

Bakalářská práce přináší pohled do této pozoruhodné oblasti ruské kultury a do tak důležitého období lidského života, jako je svatba. Zabývá se ruskými svatebními tradicemi, rituály a zvyky jak v současnosti, tak i v minulosti. Zaměřuje se na období do svatby (seznámení, námluvy, zasnuby), předsvatební přípravy a na průběh svatebního dne od rána až po svatební noc. Prostřednictvím mé bakalářské práce se podíváme také na rozdílné svatební zvyky různých národů žijících na území Ruské federace, které jsou pro západní svět mnohdy neobvyklé, až šokující. V neposlední řadě tato práce zkoumá a porovnává svatební tradice několika dalších slovanských národů, včetně národa českého.

Práce je doplněná o obrazové přílohy, fotografie a mapky.

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Zdeňka Matyušová, Ph.D.

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ODDĚLENÍ RUSKÉHO JAZYKA A LITERATURY**

Russian wedding traditions

Bachelor thesis gives an insight into this exciting area of Russian culture, and to such an important time of life, such as marriage. It deals with Russian wedding traditions, rituals and customs, both at present and in the past. It focuses on the period up to the wedding (meeting, courtship, engagement), pre-wedding preparations and the wedding day from morning to the wedding night. With my bachelor thesis we will also look at different wedding customs of different nations living on the territory of the Russian Federation, which are for western world often unusual, even shocking. Also, this work examines and compares the wedding traditions of several other Slavic nations, including the Czech nation.

The work is complemented by image attachments, photos and maps.

Leader of the bachelor thesis: doc. PaedDr. Zdeňka Matyušová, Ph.D.

Obsah

Úvod	8
1. Svatební zvyky a rituály převládající v evropské části Ruska (především v okolí Moskvy).....	9
1.1 Předsvatební zvyky	9
1.1.1 Seznámení	9
1.1.2 Námluvy.....	10
1.1.3 Zásnuby.....	11
1.1.4 Rozlučka se svobodou	11
1.2 Přípravy svatby	12
1.2.1 Datum svatby	12
1.2.2 Místo konání svatby.....	13
1.2.3 Pozvánky.....	13
1.2.4 Oblečení	13
1.3 Svatba.....	14
1.3.1 Svatební ráno	14
1.3.2 Výkup nevěsty	15
1.3.3 Svatební průvod	15
1.3.4 Na matričním úřadě	16
1.3.5 Církevní obřad	16
1.3.6 Procházka.....	18
1.3.7 Svatební hostina.....	18
1.3.8 Svatební noc.....	20
1.3.9 Druhý svatební den	21
1.4 Pověry a pořekadla.....	21
2. Zvláštní tradice a rituály ruských národů žijících na Kavkaze, na Sibiři, v oblasti Uralu a jiných mimoevropských částech.....	22
2.1 Burjati	22
2.2 Čečenci.....	25
2.3 Něnci.....	28

2. 4 Tataři	31
3. Porovnání svatebních tradic u dalších slovanských národů	34
3.1 Bělorusové	34
3.2 Češi	37
3.3 Ukrajinci	39
Závěr	42
Резюме	43
Bibliografie	45

Úvod

Dané téma jsem si vybrala hlavně proto, že mě vždy zajímaly různé tradice a zvyky jiných zemí a národů. Tato kulturní oblast Ruska je zajímavá především tím, jak je Ruská federace velká a rozmanitá. Nedá se říct, že by byla nějaká tradice typická pro celé Rusko. Proto si tuto ohromnou zemi rozdělím na dvě hlavní části – Evropskou část s důrazem na okolí Moskvy a Asijskou část, ve které se zaměřím na několik národů žijících v různých částech Ruska, jako je Sibiř, Kavkaz, apod. Třetí částí mé práce bude porovnání svatebních tradic u dalších slovanských národů, včetně národu českého.

Podíváme se na toto důležité lidské období od úplného počátku až do konce v podobě svatební noci. Zaměříme se i na některé statistické údaje týkající se věku nebo počtu svateb, projdeme si procesem seznámení, námluv, zasnub a rozlučky se svobodou a to jak v dnešní době, tak i v době minulé. Prozkoumáme všechny důležité body, které se týkají přípravy svatby. Odpovíme si na otázky, na kdy naplánovat svatbu, kde by se měla konat a jaké oblečení si obléci? Při tom si dáme pozor na některé pověry a podřídíme se některým tradicím, aby se novomanželům v manželství dařilo. Nakoukneme do průběhu svatebního rána, civilního i církevního obřadu, hostiny a nevynecháme ani svatební noc.

Dále se podíváme, jak probíhá svatba v jiných koutech Ruska. Proč Čečenci unáší své nevěsty? Jak dlouho trvá tatarská svatba? Jaké jídlo jedí Něnci během svatební hostiny a jak vypadá Burjatská nevěsta? Na to vše si odpovíme v kapitole nazvané „Zvláštní tradice a rituály ruských národů žijících na Kavkaze, na Sibiři, v oblasti Uralu a jiných mimoevropských částech“

V poslední kapitole této bakalářské práce se dozvíte, jaké jsou rozdíly ve svatebních tradicích dalších slovanských národů. Vybrala jsem Čechy, Ukrajince a Bělorusy a porovnáám jejich svatební zvyky a rituály se zvyky dodržovanými v Rusku.

1. Svatební zvyky a rituály převládající v evropské části Ruska (především v okolí Moskvy)

Rusko je se svojí rozlohou 17 098 246 km² největším státem světa. Co se týče svateb, je nemožné o něm mluvit jako o celku. Podívejme se tedy nejprve na svatební tradice evropské části Ruska a to především v okolí hlavního města Moskvy a větších měst, jako je Petrohrad, Nižnij Novgorod nebo Samara.

1.1 Předsvatební zvyky

Samotné svatbě předchází poměrně dlouhá a leckdy i trnitá cesta. Potkat člověka, se kterým chcete strávit zbytek života, není zase až tak jednoduché. Pokud ale máte to štěstí a najdete svou lásku, musíte projít určitým procesem, který vás ke svatbě přiblíží. Co vše vás čeká na pouti ke společnému životu, zjistíte při dalším čtení.

1.1.1 Seznámení

Snad každá dívka sní o tom, že najde svého prince na bílém koni, zamiluje se a vdá. Není tomu jinak ani v Rusku. Výběr toho správného partnera je pro uzavření manželství zásadní. Ovlivňuje se tím značná část života ne jen muže a ženy, ale i jejich rodin, příbuzných a většinou i přátel. Proto mu každý věnuje nemalé úsilí a spoustu času. Toto si uvědomovali už naši předkové a mnohdy brali tuto nelehkou volbu partnera pro své děti na sebe. Domluvené sňatky byly poměrně běžným postupem pro spojení dvou rodin, ale i pro nabytí majetku či rozšíření území. Dnešní doba je naštěstí uvolněnější a liberálnější, než doby minulé. Mladá žena či muž si svou drahou polovičku může hledat a vybírat dle své libosti. Stále však platí určitá pravidla. Je třeba brát ohled na věk, příbuzenský vztah, pohlaví, ale i na to, zda jeden z páru již není v jiném manželství.

Stojí však za zmínku, že i v Rusku se projevují podobné trendy jako v západní či střední Evropě. Průměrný počet svateb klesá a věk, kdy se mladí lidé rozhodnou vstoupit do manželství, se prodlužuje. Ženy se vdávají průměrně v 25 letech a muži se žení přibližně v 27-28 letech. Mladí lidé se stále častěji rozhodují pro život bok po boku

bez manželského slibu. Důvodem mohou být finance, nejistota, zda je to „ten pravý“ nebo „ta pravá“, ale i postrádání potřeby se brát.

A kde je možné se seznámit? V minulosti se chlapci a dívky seznamovali na určených k tomu místech a v určenou dobu. Šlo většinou o různé slavnosti a veselky na Vánoce, Velikonoce a jiné svátky, obvykle na podzim a v zimě. Dnes seznamování probíhá různými způsoby kdykoliv a kdekoliv. Podobně jako v Čechách, i v Rusku se mladí lidé seznamují v práci, v barech, na diskotékách, přes společné známé nebo například přes inzerát či internet. Po seznámení obvykle následuje poznávání a v případě, že se dvojice rozhodne spolu strávit zbytek života jako manželé, proběhnou námluvy, zasnoubení a svatba.

1.1.2 Námluvy

Námluvy (сватовство) již od dávných dob patří mezi jeden z nejvýznamnějších ceremoniálů spjatých se svatbou a manželským životem. Již v době Kyjevské Rusi byly námluvy nejrozšířenějším způsobem získání požehnání ke společnému životu a domluvy rodin ženicha a nevěsty na všech podrobnostech týkajících se svatby. Probíhaly vždy přísně stanoveným způsobem. V předem domluvený den a hodinu přicházeli k nevěstě domu dohazovači, kterým se v Rusku říká svaty (сваты). Byli to buď profesionální dohazovači, nebo někdo z ženichovy rodiny či přátel. Přicházeli zpravidla po západu slunce, pravděpodobně aby předešli uhranutí. Celý rituál začínal popíjením čaje a povídáním na témata, která se netýkala námluv. Až po nějaké době se dohazovači začínali vyptávat na nevěstu a na to, zda je rodina ochotna dceru provdat. V případě, že rodiče nebyli proti, zvali dohazovače ke stolu, na který kladli bochník zvaný karavaj (каравай) (viz obr.) a sůl. Všechno ostatní jídlo servírovala nevěsta a tím předváděla své kuchařské dovednosti. Dohazovači k nevěstiným rodičům chodili po několik dní. Domlouvali se na datu a místě svatby, na výdajích spojených s hostinou a na dalších důležitých detailech.

Obrázek č. 1: Karavaj

V dnešní době jsou námluvy pořád důležitou předsvatební událostí. K mnohým věcem se však už přistupuje jinak. Stále častěji přichází, po předchozí domluvě s nevěstou, o ruku dcery žádat sám ženich. Snaží se při tom na rodiče své milé udělat co nejlepší dojem. Mluví o svých citech, o tom, jak se o ni dokáže postarat a zabezpečit blahobyt rodiny. Květina pro nevěstu a její matku je naprostou samozřejmostí. Jestli rodiče se sňatkem souhlasí, dává otec nastávající nevěsty pravou ruku své dcery do rukou budoucího zetě na znamení, že přípravy na svatbu mohou začít.

1.1.3 Zásnuby

Je to chvíle, kdy pár oficiálně oznámí světu, že se chtějí brát. Obvykle se zásnuby (помолвка) uskutečňují v den podání žádosti o uzavření manželství na matriční úřad. Doba mezi zásnubami a uzavřením sňatku může být však poměrně dlouhá.

Většinou se pořádá slavnostní rodinná sešlost v domě nevěstinych rodičů, během které otec nevěsty prostřednictvím přípitku všem přítomným oznámí o budoucí svatbě. „*Ženich a nevěsta sedí u stolu vedle sebe. Po pravé ruce nevěsty sedí rodiče ženicha, po levé ruce ženicha rodiče nevěsty.*“¹ Probíhá slavnostní oběd či večeře, všichni nastávajícím manželům gratulují a rodiče mladé dvojice se opět domlouvají na všech detailech svatby. Podle tradice větší část nákladů jsou povinni uhradit rodiče nevěsty. V dnešní době se to již však nedodržuje a je to hlavně o domluvě.

Důležitou částí zásnub je darování prstenu ženichem nevěstě. V případě, že ženich dá své milé při zásnubách prsten s kamenem, musí ji v den svatby darovat ještě jeden prsten a to bez kamenů. Oba prsteny musí být zlaté. „*Zásnubní prsten se navléká na prsteníček pravé ruky. Dívka nosí prstýnek na tomto prstě až do svatby. Po svatbě se zásnubní prsten nosí na levé nebo na pravé ruce. Je možné ho nosit společně se snubním prstenem na stejném prstě nebo vedle něj.*“²

1.1.4 Rozlučka se svobodou

Rozlučka se svobodou, neboli děvičnik/malčišnik (девичник/мальчишник), není pouze posledním výkřikem módy a výsledkem vlivu západního světa. Již od dávných dob byl den před svatbou věnován loučení nevěsty s rodným domem, rodiči, kamarády a životem, který vedla za svobodna. „*Na vesnici v tento den ženich a nevěsta*

---

¹ Jerkojeva, T.: Russkaja svad'ba. Moskva 1998. s. 29-30.

² http://kolcapomolvka.ru/?page_id=32

vždy navštěvovali parní lázně³ a k večeru se pořádal rozlučkový večírek, kterého se však účastnila pouze nevěsta s rodinou a kamarádkami. Zpívaly smutné rozlučkové písně, česaly si vlasy a věštily nevěstě budoucnost. Rozlučka ženicha s jeho rodinou a přáteli nebyla příliš rozšířeným jevem.

Dnes se loučí se svobodou oba nastávající manželé. Jen málokdy se stává, že tento poslední večer před svatbou tráví budoucí muž a žena spolu. Většinou si ho užívají každý zvlášť a po svém. Nevěsta dělá buď malou hostinu s chlebičky, dortíky a šampaňským doma, nebo vyráží za zábavou a oslavou posledního dne jako slečna ven. Mužské loučení se svobodou se již tradičně pojí s bujarou oslavou v kruhu přátel a velkým množstvím alkoholu. Pro oba z páru by to měl být rozhodně nezapomenutelný večer.

1.2 Přípravy svatby

Přípravy na svatbu se nesmí podcenit. Snoubence čeká ještě mnoho práce, která se jim však následně vrátí v podobě nádherného a nezapomenutelného dne.

1.2.1 Datum svatby

Na výběr svatebního dne působí mnoho faktorů. Teoreticky se zamilované dvojice mohou brát po celý rok. V praxi se však musí brát ohled na to, zda je v jejich vytoužený den otevřen matriční úřad nebo v případě, že se nastávající manželé rozhodnou pro církevní svatbu, musí se řídit také kalendářem svatebních obřadů. Ten striktně určuje, v které dny se svatba pořádat může a v které nikoliv. V církvi vás neprovdají například v úterý, ve čtvrtek a v sobotu a také v březnu a v prosinci. Dále před významnými svátky a během nich a během půstů. Za nejlepší den pro církevní obřad se považuje neděle. Některé církve v tento den oddávají dokonce několik párů zároveň, i přes to, že je to zakázané.

Vliv mají také různé pověry a numerologie. Velmi oblíbená jsou data, která se snadno pamatují nebo mají pro dvojici hlubší význam, jako například datum seznámení, datum prvního polibku atd. Naopak velice neoblíbeným se jeví celý měsíc květen. Říká se, že dvojice provdaná v květnu (tedy v máji) se bude soužit a trápit (od slova

---

³ Jerkojeva, T.: Russkaja svad'ba. Moskva 1998. s. 30.

маяться). Dále mnohým velmi záleží také na počasí. Nejvíc svateb připadá na období od června do října a to konkrétně na pátky a soboty.

1.2.2 Místo konání svatby

Míst pro konání svatby je nepřeborné množství. Pokud mladý pár nechce mít svatbu s tradiční hostinou někde v restauraci nebo doma, může zvolit více romantické, neobvyklé nebo adrenalinové místo. Velmi oblíbené jsou svatby na lodích, v parcích nebo v zámeckých zahradách. Fantazii se meze nekladou.

1.2.3 Pozvánky

Pozvánky na svatbu informují pozvané o datu, místě a přesném času konání svatby. Posílají se od 4 do 2 týdnů do svatby v závislosti na počtu pozvaných hostů. Čím bude svatba větší, tím dřív by se měly poslat pozvánky. Je zvykem posílat pozvánky poštou a velmi váženým a taky starým lidem je předávat osobně. Párům nebo manželům se posílá pouze jedna pozvánka. V minulosti se tyto pozvánky rozesílaly rodiči nevěsty, dnes je posílají budoucí manželé sami.

1.2.4 Oblečení

Výběru oblečení věnuje hodně času hlavně nevěsta. Na svatbě se všichni dívají především na ni, proto je téměř povinností nevěsty vypadat úchvatně. Klasické svatební šaty jsou bílé. Představují čistotu a nevinnost. Je to však trend až několika posledních století. Při starodávné ruské svatbě měla na sobě nevěsta většinou červené šaty. Bývaly bohatě vyšíváné a dlouhé (viz obr.) Poslední dobou se barevná škála opět rozšiřuje a jsou v módě, mimo jiné, i šaty v odstínech šampaň, růžové nebo světle modré. To samé platí i u délky, střihu a materiálu.

Obrázek č. 2: Tradiční červené svatební šaty

Dalším typickým prvkem svatebního obleku je závoj. Ten, na rozdíl od šatů, svou podobu nemění a přetrvává již od dávných dob. Obléká se nevěstě v den svatby,

aby ji nebylo vidět do obličeje, aby se tím předešlo závistivým a zvědavým pohledům a také kvůli ochraně před zlými duchy. Říká se, že čím je závoj delší, tím budou mladí manželé šťastnější. Někdy se doplňuje korunkou. Po svatebním ceremoniálu se závoj všemi sundával a symbolizoval, že teď již nevěsta nepatří rodičům, ale jejímu muži. Jestli s tím však dívka nesouhlasila a chtěla dokázat svou nezávislost, sundávala si jej sama. Svatební závoj si žena bere pouze na svou první svatbu. Není však již povinnou součástí svátečního obleku a občas se mladé ženy vdávají i bez něj. Nahrazuje se květinami, perlami, sponkami a jinými ozdobami, které ladí s účesem.

Nohy nevěsty zdobí světlé lodičky na podpatku a v ruce se vždy drží svatební kytice. Ta by neměla být zbytečně velká a těžká. Aranžuje se podle věku a vzhledu nevěsty a barvy šatů. Květiny jsou většinou živé v odstínech bílé nebo růžové barvy. Za typicky svatební květiny se považují růže, tulipány nebo pivoňky a nedoporučují se mečíky, narcisy a kamélie. „*Nevhodné jsou také kaly a chryzantémy, protože symbolizují jak slavnost, tak smutek.*“⁴ Na konci hostiny, než se novomanželé odeberou k spánku, hází nevěsta svatební kytici mezi nezadané účastnice svatby. Ta, která ho chytí, by se měla do roka vdát.

Ženich obléká smavý oblek a bílou košili. Podle tradice daruje ženichovi košili nevěsta. Boty musí ladit s oblekem. Značná pozornost se věnuje také výběru kravaty. Ta by se měla buď hodit barvou a strukturou látky k obleku, nebo být naopak kontrastní. Do náprsní kapsy se dává kapesníček a připíná se malá ozdobná kytička.

1.3 Svatba

A je to tu. Nervozita stoupá a minuty se krátí. Za chvíli snoubenci vstoupí do manželství a spojí své životy už navždy. Snad.

1.3.1 Svatební ráno

Svatební den nevěsty začíná brzy. Musí se stihnout nalíčit, učesat a obléknout před obřadem. V tom ji pomáhají kamarádky a ženská část rodiny. Zvykem, se kterým se můžete setkat i dnes, bylo darovat nevěstě „ženichovu skříňku“. „*Skříňka se posílala nevěstě přes dohazovačku nebo tetu. Ve skřínce byl závoj, voskové květiny, svatební svíčky, snubní prsteny, sada hřebení, parfém atd. Po doručení skříňky nevěstu začínali*

---

⁴ Jerkojeva, T.: *Russkaja svad'ba*. Moskva 1998. s. 32.

*líčit a oblékat. Dnes se ve skříňce mohou objevit kromě svatebních doplňků také jiné dárky, například sladkosti.*⁵

1.3.2 Výkup nevěsty

*„Tradice výkupu nevěsty je stará jako samotný svatební rituál.“*⁶ Dnes jde pouze o hru, dříve však měl výkup mnohem hlubší význam. Jelikož si po svatbě nevěstu odváděl její nový muž s sebou, musel rodičům za ni řádně zaplatit. Dnes se nevěsta vykupuje květinami, bonbony a občas i penězi. Tento rituál provádí ženich společně se svým doprovodem. Jde většinou o svědka, kamarády a někdy i příbuzný. Nevěstiny kamarádky vytvářejí ženichovi různé překážky. Dávají mu hádanky a různé úkoly. Například se přes cestu natáhne provázek nebo pentle a ženich musí vymyslet, jak se dostane za svojí nastávající za podmínek, že danou překážku nesmí ani přeskochit, ani obejít a ani podlézt. Správným řešením je buď přeříznutí nebo přepálení provázku či pentle. Dalším úkolem bývá, že ženich musí vyslovovat na každém schůdku hezké slovíčko, zatímco stoupá za nevěstou. Někdy musí vyskládat dívčíno jméno z mincí v určitém časovém limitu nebo ji složit básničku. Pokud se rodičům nevěsty zdá, že ženich nezaplatil dostatečně vysoké výkupné, pošlou za ním falešnou nevěstu, která je přikrytá šátkem, po jehož sundání se objeví cizí dívka, muž či stařena.

1.3.3 Svatební průvod

Po výkupu dostává mladý pár od rodičů nevěsty požehnání, nasedá do vozidel (většinou do automobilů) a odjíždí na matriční úřad. Po cestě od domu nevěsty k svatebním vozidlům, rodiče a přátelé hází na mladý pár okvětní lístky růží. Symbolizuje to přání hezkého a šťastného života. Svatební průvod se skládá z minimálně dvou vozidel. Nevěsta a ženich sedí při cestě na úřad odděleně a po uzavření manželství na zpáteční cestě už spolu. Na úřad jedou také hosté.

Obrázek č. 3: Tradiční ruská výzdoba svatebního automobilu

⁵ Jerkojeva, T.: *Russkaja svad'ba*. Moskva 1998. s. 33.

⁶ Nadezhdina, V.: *Svadba po vsem pravilam*. Harvest 2009. s. 107.

květinami, stuhami a na kapotě a na střeše prvního automobilu je většinou umístěna panenka ve svatebním oblečení, velké snubní prsteny, labuť, holubičky, nebo jiná ozdoba v podobném duchu (viz obr. č. 3).

1.3.4 Na matričním úřadě

Po příjezdu na matriční úřad, se všichni svatebčané shromáždí v předsálí. Bývají mezi nimi rodiče, příbuzní, přátelé, a hlavně svědkové. Snoubenci mezitím s matrikářkou vyřídí zbývající formality, odevzdají pasy a snubní prsteny a zapíší se do speciální registrační knihy. Po vyzvání vchází mladý pár společně do obřadní síně a kráčí k oddávajícímu za znění slavnostního Mendelssohna Svatebního pochodu. Nevěsta je levou rukou zavěšena do ženicha. Zastavují se až před stolem oddávajícího. Svědkové stojí po stranách a ostatní svatebčané si sednou. „*Oddávající pronese slavnostní řeč, táže se snoubenců, zda vstupují do manželství dobrovolně, pak následuje výměna prstýnků.*“⁷ Nejprve navlékne prstýnek ženich nevěstě, poté nevěsta ženichovi. Navlékají se na prsteníček pravé ruky. Dále následuje první manželský polibek. Poté jsou novomanželé a jejich svědkové vyzváni k podpisu svatebního protokolu. Od této chvíle je mladá dvojice považována za muže a ženu. Přistupují k nim rodiče a přátelé s gratulacemi a s šampaňským a připíjí si s novomanželi na dlouhý a šťastný život.

1.3.5 Církevní obřad

Církevní obřad (Таинство Брака) spojuje mladý manželský pár před Bohem. Musí být předem naplánovaný a zorganizovaný. Je možné ho uskutečnit pouze ve vybrané a církevním kalendářem stanovené dny (viz. Datum svatby). Zájemci o svatbu v církvi musí splňovat řadu podmínek. Církev nepovoluje svatby například osobám, které se berou potřetí a více, ateistům, blízkým příbuzným, nepokřtěným osobám, osobám, které již v manželství jsou, atd. Provádí se až po uzavření manželství na matričním úřadě na základě oddacího listu. Oddávat v církvi může pouze kněz.

Před obřadem musí ženich i nevěsta nutně podstoupit svaté přijímání, vyzpovídat se a držet několik dní půst. Jedině tak mohou předstoupit před Boha s čistým svědomím. „*K obřadu se musí připravit nový bílý ručník, prsteny, svatební svíčky a dvě*

---

⁷ <http://www.mojesvatba.cz/prubeh-slavnosti-s-96.html>

ikony – Ježíše Krista a Panny Marie (svíčky a ikony se obvykle kupují až v církvi).“⁸ Nevěsta musí mít bílé šaty a žádné, nebo minimální líčení a na hlavě závoj nebo šátek. Je nutné mít dva svědky. Oba musí být křtěni.

Obřad trvá okolo dvou hodin. Skládá se ze dvou částí. V první části zvané obručení (обручение) kněz žehná ženichovi a nevěstě pomocí svíček a vybízí je, aby si vyměnili prsteny, které mezitím leží na oltáři a tím získávají požehnání od Boha a symbolizují počátek nového rodu a věčné lásky mezi mladou dvojicí. Než se prsteny navlékají na prst, musí si je nevěsta a ženich nejprve třikrát vyměnit. V druhé části, které se říká

Obrázek č. 4: Držení svatebních korunek nad hlavami ženicha a nevěsty

věňčanie (венчание), drží novomanželé ty samé svíčky v rukou a přicházejí společně doprostřed církve. „Před nimi kráčí kněz s kadidelnicí, čímž sděluje, že při cestě životem by se měli řídit Božími příkázáními a že jejich dobré skutky budou stoupat k Bohu stejně, jako kadidlo. Ženich i nevěsta si stoupají na rozestlaný koberec ležící před analogonem⁹, na kterém leží kříž, evangelium a svatební korunky a potvrzují před církví své dobrovolné přání vstoupit do manželství.“¹⁰ Poté kněz bere korunky, žehná jimi novomanželům a pokládá jim je na hlavu, nebo je nechává svědky držet nad hlavami ženicha a nevěsty (viz obr.). Držení či pokládání korunek symbolizuje to, že se svatbou novomanželé stávají pro sebe králem a královnou. Přitom je vybízí k políbení ikony Ježíše Krista s Panny Marie a opět jim žehná. Po korunovaci novomanželský pár pije dohromady z jedné číše víno, které symbolizuje společný osud. Po vypití vína kněz sjednocuje pravou ruku manžela a pravou ruku manželky a vodí je třikrát okolo analogu, což značí pouť životem ruku v ruce. Vše se odehrává za doprovodu modliteb, zpěvu, blahořečení, křížování a líbání ikon a křížů.

---

⁸ <http://www.prihod.eparhia.ru/documents/venchanie/>

⁹ Vysoká dřevěná stolička, která slouží jako odkládací plocha.

¹⁰ <http://vipsvadba.net/rospis-i-venchanie/venchanie.html>

1.3.6 Procházka

„Po svatebním obřadu bývá zvykem odebrat se na procházku, která patří k jedné z dalších tradic ruské svatby. V Rusku není zvykem posypávat manžele pšenicí a všeličím ihned po východu z kostela či radnice, jako je tomu u nás. Tento zvyk se odehrává až při příjezdu do domů jejich rodičů. Novomanželé se často fotografují u historických památníků, které se nacházejí v daném městě.“¹¹ Chodí na místa, která jsou pro ně významná a nějakým způsobem spojená s jejich vztahem. Může to být například místo jejich prvního setkání, místo, kde se poprvé políbili apod. Poté se vydávají do domu rodičů (zpravidla do domu ženichových rodičů), kde na ně již čekají a vítají hned u dveří. Ženich zpravidla přenáší nevěstu do domu přes práh v náručí. Matka je vítá chlebem a solí. V rukou drží vyšitý ručník, na kterém leží bohaté zdobený svatební karavaj. Novomanželé z něj odlamují kousky, namáčí je do soli a pojídají. Bývá také zvykem se do karavaje ze strany zakousnout a ten, kdo odkousne větší kus, bude podle pověry hlavou rodiny. Připíjí si na zdraví a odebírají se ke svatební hostině.

1.3.7 Svatební hostina

Až na svatební hostině začíná taková ta pravá zábava. Ať už se koná svatební hostina doma nebo v restauraci, je zvykem, že hosty vítají novomanželé osobně už u vchodu. Zároveň s tím přebírají svatební dary, které před dárcem rozbalují a děkují za ně. Poté je odkládají na speciálně pro dárky určený stůl, na kterém bývá postavená velká váza s květinami. Většinou jde o hodnotné dary, které novomanželé využijí ve společné domácnosti nebo o peníze. V případě, že je dárek větších rozměrů, posílá se den nebo dva před svatbou novomanželům domů. Součástí každého daru je také kytice.

Na stolech musí být dostatek jídla a pití. Nejprve se podávají studené předkrmy v podobě obložených mís a salátů. Nejvíce se pije šampaňské, víno a vodka. Přednáší se přípitek a na řadu přichází první novomanželský tanec. Dalším chodem bývají teplá jídla. Bývají to masové pokrmy s přílohou, polévky, guláše, karbanátky, apod. Mělo by to být jídlo, které se dá jíst pouze příborem. Kuřecí stehýnka nebo křidýlka jsou naprosto nevhodná. K dispozici musí být taky nealkoholické nápoje. Tradičními nealko nápoji jsou kvas (квас) a mors (морс). Kvas se vyrábí z ječmene a chuťově trochu připomíná černé pivo. Mors se vyrábí z brusinek. Nakonec se podává svatební dort,

---

¹¹ Karásková, P.: Tradice ruské svatby v porovnání s českou svatbou (bakalářská práce). Západočeská univerzita, Plzeň 2012. s. 29.

který zpravidla krájí nevěsta. První kus pokládá ženich na talířek nevěště, druhý nevěsta ženichovi. Poté se rozdává všem ostatním. Kromě dortu se jako dezert na stolech objevují malé svatební dortíky, sušenky, bonbony, ovoce nebo zmrzlina. Mezi jídly se tancuje a zpívá. Kdysi novomanželé nejedli společně se všemi, jen seděli a přihlíželi. Dnes se to již nedodrhuje, ale i tak by se neměli přejídat a přehánět to s alkoholem. To kvůli svatební noci.

Každá svatba má svého organizátora, kterému říkají tamada (тамара). Může to být někdo z rodiny nebo přítel, ale většinou se vyplatí si pozvat profesionála. Je to člověk, který se stará o zábavu a hladký průběh hostiny. Měl by to být schopný organizátor a bavič. Musí umět vycítit, kdy je vhodná příležitost na přípitek či k tanci, jestli je vhodné hrát pomalé písně nebo rychlé, či zda už přišel čas na hry. Musí umět naladit uvolněnou atmosféru a plnit každé přání novomanželů. Zpívá písničky, recituje básničky nebo třeba stanovuje pravidla chování na svatbě.

Pár vtipných pravidel chování na svatbě

- 1. „Není dovoleno se nudit, můžete žertovat.*
- 2. Není dovoleno být smutný, můžete zpívat a tancovat.*
- 3. Můžete se dívat na cizí muže a ženy, ale na své zapomínat nesmíte.*
- 4. Zakazujeme vám hádat se, prát se, dohadovat se pod stolem. Jestli jste to přehnali s pitím, jděte radši mlčky spát.“¹²*

Velmi oblíbené jsou také svatební aukce. Může se dražit třeba láhev šampaňského, na kterém bývá fotografie novomanželů, dort nebo i tanec s nevěstou. Hrají se různé zábavné hry, například „Adamovo jablko“. Do hry se zapojují páry, které dostanou jablko, do něž se musí oba zakousnout. Vyhrává ten pár, který sní jablko jako první. Často se na svatbách hrají také divadelní představení, ve kterých účinkují samotní novomanželé a svatebčané.

Pověry, pořekadla a různé rituály provázejí i hostinu. Hned na začátku, ještě než si svatebčané posedali za stůl, se provádí tradiční lámání karavaje. Svědci vezmou dva karavaje, přelomí je nad hlavou ženicha a nevěsty napůl a poté jednu půlku jednoho karavaje svážou s druhou půlkou druhého karavaje červenou mašlí a položí je na stůl. Symbolizuje to spojení dvou cizích rodin do jednoho rodu. Tamada to vše samozřejmě

---

¹² Nadezhdina, V.: Svadba po vsem pravilam. Harvest 2009. s. 162.

komentuje. Na každé svatbě se několikrát za večer zvolává „Gorjko!“ (горько). Po zaznění tohoto slova, které se opakuje víckrát za sebou, se musí novomanželé políbit. „Výraz je utvořený od přídavného jména „горький“ a znamená v překladu do češtiny hořký. Význam tohoto slova bývá vykládán různě. Říká se, že vodka nebo jídlo by mohlo být chutnější, proto je dobré si je osladit manželským polibkem.“¹³ Všichni jásají, tleskají a opět se připíjí na pevné zdraví, štěstí a dlouhotrvající lásku novomanželů. „Ze začátku láska zabije nudu, potom nuda zabije lásku. Připijme si na to, aby vaše láska nebyla nudná!“¹⁴ Svatebčané tancují a pijí až do ranních hodin, novomanželé se však odebírají spát poměrně brzy. Mají totiž před sebou ještě svatební noc.

1.3.8 Svatební noc

V dnešní době se každý mladý pár těší na svatební noc. Nezáleží na tom, kolik nocí spolu předtím novomanželé strávili nebo jak jsou unavení, splynutí muže a ženy se prostě musí odehrát. Symbolizuje to vstup muže do ženina života. Ne vždy šlo ale o příjemnou záležitost. Svatební noc v dobách staré Rusi byl poměrně děsivý zážitek. Postel pro první společnou noc chystala ženichova matka nebo kmotra. Celá místnost i postel se musela vysvětit. Jako taková provizorní ložnice sloužila většinou veranda, chodba, chlév nebo seník. Tato místa jsou totiž „charakteristická „hraničním“ rozpořádáním (není to pokoj, ale ani ulice) a značí tak nynější situaci novomanželů – jsou už sice muž a žena, ale svatební noc ještě neuskutečnili.“¹⁵ Do postele se dávaly různé byliny přivolávající plodnost, a aby se předešlo uhranutí, kladla se pod postel pánev nebo pohrabáč a pod polštář bičik. Když příbuzní a svatebčané uznali za vhodné začít se svatební nocí, vstali v průběhu hostiny od stolu a odvedli ženicha a nevěstu do postele. Cestou přitom zpívali intimní písničky a říkanky, které mely odhánět zlé duchy. Prováděl se také rituál „zahřívání postele“. Po příchodu novomanželů ležel v peřinách bratr nevěsty či ženicha nebo někdo jiný z rodiny a vyžadoval výkupné. Tím mohly být peníze, ale také stužky nebo vodka. Před svatební nocí se nevěsta převlékala do speciální bílé košile. Druhý den se kontrolovalo, zda jsou na prostěradle a košili krvavé stopy dokazující nevěstinu nevinost. V opačném případě mohl muž ženu zavrhnout.

---

¹³ Karásková, P.: Tradice ruské svatby v porovnání s českou svatbou (bakalářská práce). Západočeská univerzita, Plzeň 2012. s. 32.

¹⁴ Nadezhdina, V.: Svadba po vsem pravilam. Harvest 2009. s. 179.

¹⁵ <http://www.ethnomuseum.ru/section69/107/3062/5059.htm>

1.3.9 Druhý svatební den

Na druhý svatební den se opět pořádá hostina, tentokrát však už jen pro nejbližší rodinu a kamarády. Opět se jí, popíjí a hrají se různé hry. Rozbívají se talíře pro štěstí. Dříve se na druhý svatební den chodilo na návštěvu buď k rodičům nevěsty, nebo k rodičům ženicha, aby se obě rodiny lépe poznaly. Nevěsta uklízela a vařila, to ji ale ženichova rodina znesnadňovala, dělala si z ní srandu a všelijak si ji dobírala. Nebylo to však myšleno zle, šlo pouze o srandu a vše bylo bráno s humorem.

1.4 Pověry a pořekadla

Aniž si to uvědomujeme, celý náš život je protkán pověrami a pořekadly. Jsou součástí i tradic a zvyků, které se objevují v průběhu ruské svatby. Postupem času se na některé zapomíná a ustupuje od nich, některé však stále přetrvávají a dodržují dodnes.

- Čím víc bude střepů z rozbitého nádobí, tím víc budou mít novomanželé děti.
- Do svatby ženich nesmí vidět nevěstiny svatební šaty, jinak se budou celý život hádat.
- Pokud ženich nebo nevěsta v den svatby zakopnou, znamená to, že si volbou svého partnera nejsou jisti.
- Nalezený snubní prsten se nemá nosit. Nálezce by si tak vzal na sebe cizí rodinné problémy.
- Jestli den před svatbou po ránu kýchne kocour, znamená to, že nevěsta bude v manželství šťastná.
- Vánice v den svatby veškeré bohatství odfoukne.
- Čí svíčka při církevním obřadu hoří déle, ten bude déle živ.
- Pokud půjčí nevěsta svůj svatební prsten kamarádkám, ukradnou jí ženicha.
- Pláče-li nevěsta ve svatební den, bude v manželství šťastná.
- Pokud dívka/chlapec sedí u stolu na rohu, sedm let se nevdá/neožení.
- Jestli chlapec hodně spí, bude mít šikmookou ženu.
- Pokud nevěsta na hostině něco vylije, znamená to, že se její muž stane alkoholikem.

2. Zvláštní tradice a rituály ruských národů žijících na Kavkaze, na Sibiři, v oblasti Uralu a jiných mimoevropských částech

Rusko je ve všech ohledech velice různorodá a pestrá země. Díky své velikosti zasahuje do čtyř podnebných pásů, je obklopená moři tří světových oceánů, pyšní se vodnatými řekami i vysokými horami, lesy i pouštěmi a také četností rozmanitých národů. Každý z nich má své tradice, zvyky a rituály a i přes vliv moderní doby si je většina z nich pečlivě střeží a uchovává. Snažila jsem se vybrat ty nejrozdílnější národy z celého etnického spektra a nahlédnout do jejich krásných a zajímavých svatebních tradic.

2.1 Burjati

Burjati jsou původními obyvateli Republiky Burjatsko (viz obr.). Žijí také na severu Mongolska a severovýchodě Číny. Mluví burjatským jazykem, který patří k mongolské jazykové skupině. Jejich duchovní život se řídí křesťanstvím, z části však i buddhismem a šamanismem. Celkový počet Burjatů se odhaduje na 620 000. I v dnešní době je to málo modernizovaná kultura a ve velké míře ctí své tradice.

Obrázek č. 5: Burjatsko

V minulosti se burjatské svatby často domlouvaly, ještě když ženich a nevěsta byli malými dětmi. Jejich otcové si navzájem vyměnili opasky a tím byla budoucí svatba stvrzená. V případě, že se slib narušil a dívka si vzala někoho jiného, musel nový ženich tomu starému dát celé nevěstino věno a ještě k tomu uhradit výdaje spojené s námluvami. Navíc to byla pro celou rodinu bývalého ženicha veliká potupa. To se však

příliš často nestávalo. „*Tradice dovoľovala také mnohoženství, to se však objevovalo pouze u bohatých rodin. Chudé rodiny byly monogamní.*“¹⁶

Jako každý svatební obřad, i ten burjatský se dělí na několik etap. Prvním krokem k uskutečnění svatby jsou námluvy. Provádějí je příbuzní z ženichovy strany. Volí se dva nejváženější lidé z rodiny – chudyn turuu (muž) a chudagyn turuu (žena). Ve skutečnosti to žena být vůbec nemusí, zato musí být oba naprosto zdraví, mít hodně dětí a jejich děti taky musí být živé a zdravé. Na námluvy se také nesmí přijíždět na „kulhavé kobyle“ – v dnešní době tedy rozbitým autem. Dohazovače po příjezdu nikdo nevíta ani nezve dál. Vcházejí sami. Jdou tiše k burchanu¹⁷ (viz obr.) a předkládají před něj oběti a dary. Až poté začíná rituální rozhovor mezi dohazovači a rodiči nevěsty. Ti dělají, že nevědí, proč dohazovači přišli a co po nich chtějí, i když byly námluvy předem

Obrázek č. 6: Burchan

domluvené. Vše se odehrává v humorném duchu. Po rozhovoru přistupuje chudyn turuu k sošce nebo obrázku burchana, zapaluje olejovou lampu, pokládá před něj chadak¹⁸, otevřenou vodku, mléko a balíček čaje a přitom ho prosí o svolení vzít si dívku z tohoto domu. Poté si všichni sedají ke stolu a chudun turuu prohlašuje: „Burchan svolil!“. Začíná hostina a dohazovači si s rodiči vyměňují dary a domlouvají se na datu svatby.

Den před svatbou probíhá něco jako rozlučka se svobodou. Říkají tomu basaganaj naadan. Této události se účastní rodiče, členové nevěstiny rodiny a ženich, někdy i s jeho přáteli, nikdy však s rodiči. Loučí se s nevěstou a symbolicky ji vyprovázejí z domu. Darují ji přitom dary a jídlo, které si odnese s sebou jako část věna. Jedním z darů bývá i povlečení. Je totiž bezpodmínečně nutné, aby si nevěsta přivezla svoje. Po skončení rozlučky si ženich odváží nevěstu i s věnem domů. Po cestě se zastavují na každém svatém místě a přináší oběti.

¹⁶ Tolstov, S. P.: *Narody mira: Narody Sibiri*. Moskva 1956. s. 239.

¹⁷ Burjatský bůh podobný Buddhovi

¹⁸ Dlouhá šála sloužící k rituálům

Svatba se koná u ženicha doma. Po příjezdu vychází příbuzní a vítají budoucí manžely. Přebírají dary a věno a snoubence vedou za ruce ke stolu. Pokud je mezi dary nádobní, nesmí se prázdné dát stranou. Využije se například na tradiční svatební pokrmy ze skopového masa, které na burjatském svátečním stole nesmí nikdy chybět. Svatební obřad začíná přednášením pochvalných řečí o mladém páru. Nevěsta se většinou chválí za svou šikovnost a ženich za dobré lovecké schopnosti. Kulminace svatby přichází v okamžiku, kdy otec ženicha přináší nevěstě dary. Poté ji navléká na krk choolobši, což je zlatá nebo stříbrná mince na řetízku. Pokud nevěsta choolobši přijme, sňatek se počítá za uzavřený. Snoubencům se také svazují malíčky k sobě červeným provázkem a přitom se jim přeje hodně dětí. Děti jsou pro Burjaty tím největším bohatstvím. Dary přináší také hosté, kterých může být i 500-700. Zpravidla se daruje zlato, peníze a čtyřnohá zvířata. V průběhu předávání darů se hlasitě zpívá a tancuje tradiční tanec echor, který obě rodiny sjednocuje.

Nevěsta i ženich se oblékají do tradičního barevného obleku (viz obr.). Je to hotové umělecké dílo. Zpravidla je oblek ženicha i nevěsty ušitý ze sametu nebo z hedvábí, má modrou barvu a je bohatě zdobený zlatými vzory.

Se setměním přichází na scénu další z mnoha burjatských rituálů. Podle tradice se příbuzní nevěsty smí účastnit hostiny pouze do západu slunce. Poté odcházejí domů a zůstávají pouze hosté z ženichovy strany, kteří budou slavit nejen do úsvitu, ale ještě nejméně dva dny.

Měsíc po svatbě přijížděla nevěsta na návštěvu za rodiči. Vozila jim pohoštění a dárky a zůstávala u nich celý týden. Pokud se však v průběhu měsíce po svatbě ukázala jako líná a nešikovná, mohl ji manžel poslat za rodiči už navždy.

Obrázek č. 7: Svatební oblek Burjatů

2.2 Čečenci

Čečenci jsou jedním z původních národů žijících na Kavkazu. Žijí převážně v Čečenské republice, část jich obývá sousední Dagestán, Ingušsko a sever Gruzie. (viz obr.) Celkový počet Čečenců je přibližně 1 500 000. Jsou to velice temperamentní a horkokrevní lidé. Hlásí se k islámu.

Obrázek č. 8: Oblasti obývané Čečenci

Čečenská svatba, to je hlučná veselka trvající několik dní, na které se zpívají rytmické písně a všichni se radují vzniku nové rodiny. Dříve Čečenci pořádali svatby v zimě nebo na jaře. Bývaly to jak domluvené sňatky, tak sňatky z lásky. Dnešní Čečenské svatby by se daly rozdělit na dva druhy. Prvním druhem je svatba, která se koná na základě námluv. Ženich přichází do nevěstina domu se svými příbuznými, kteří jménem ženicha hovoří s otcem nevěsty. Vychvalují ho a prosí o dceřinu ruku. Pokud se ženich otcí zalíbí, vezme ho do dceřina pokoje, aby se zeptali na její názor. Často se stávalo, že svatba byla domluvená, i když nevěsta byla proti. Mladé Čečenky do svatby nesměly mít se svými chlapci žádný intimní vztah. „*Dokonce snoubenci nesměli někde zůstat o samotě. Stávalo se, že mladá žena mluvila se svým mužem poprvé až po svatbě.*“¹⁹ Druhým druhem je svatba, která se koná na základě „únosu“. Nejde o pravý únos s použitím násilí, ale o předem domluvenou akci. „*Je to velice účelná právní fikce, která napomáhá uzavírání sňatků. Nevěsta většinou se svatbou souhlasí, ale proti mohou být její příbuzní, mohou vzniknout potíže s formalitami, s etiketou. A únos je způsob, jak si všechny strany mohou zachovat tvář: dívka se rodičům naoko neprotiví, ženich ji unese jakoby v návalu vášně, jeho rodiče druhý den přijdou s omluvou a dary a kajičníku je odpuštěno*“²⁰ Někdy však docházelo a stále dochází k únosům dívek proti jejich vůli. Dochází k tomu hlavně, když si je mladý muž jist, že by si ho dívka dobrovolně nikdy nevzala. Násilím ji vtáhne do auta, odveze pryč a mnohdy i znásilní a

¹⁹ <http://nashasvadba.net/chechenskaya-svadba-32090/>

²⁰ <http://zpravy.ihned.cz/c1-47052360-odskodneni-za-unos-nevesty-milion-rublu>

tím si pojistí, že si ho mladá žena bude muset vzít. To se považuje za velikou urážku dívčiny rodiny a může to vyústit v nenávist nebo v krevní mstu.

„Od námluv do svatby mohly uběhnout až tři roky a byly to nejšťastnější a nejveselejší dny nevěstina života. Dostávala dárky, gratulace a chystala věno.“²¹

Pokud zasnoubená dívka chtěla jít ven, musela s sebou nosit dárek (většinou prsten), který dostala od budoucího manžela o zasnuby. Ty se odehrávaly těsně po námluvách. Svatba se mohla konat ve středu, v sobotu nebo v neděli a trvala tři dny. Ráno přijížděl ženich za nevěstou a platil za ni „kalym“, což je jinými slovy výkupné. Ten vybírali nejstarší muži z rodiny. Vybírá se i dnes a stejně jako kdysi se společně s ním přiváží nevěstině rodině i spousta darů. Dále musí zaplatit i nevěstině kamarádce, která ženichovu nastávající drží za ruku a bez výkupu nechce pustit. Kromě peněz to může být i nějaká hodnotná věc. Po uhrazení všech výkupů si nevěstu ženich konečně může odvézt domů na hostinu. Jede se v dlouhém svatebním průvodu tvořeným luxusními automobily a po cestě se zpívá, dělají se smyky a střílí se do vzduchu ze zbraní (viz obr). Má to odhánět zlé duchy. Občas také svatební kolona zastaví. Důvodem může být zastavení kvůli dalšímu placení výkupného nebo prostě jen kvůli chuti si zatancovat. Na budoucí manželky už u ženicha doma

Obrázek č. 9: Střílení do vzduchu během jízdy ve svatebním průvodu

čeká velká spousta lidí, především z mužovy rodiny. Pozvánky se neposílají a svatby se účastní, kdo chce. Běžně se hostiny účastní až několik stovek hostů. Hned u vchodu leží kobereček a koště. Pokud nevěsta kobereček opatrně smotá a koště uklidí, znamená to, že je chytrá. V opačném případě se projeví jako hlupačka. Celý den se nesmí posadit nebo sama začít s někým mluvit. Stojí stranou a sleduje, jak se ostatní baví. Má na sobě

---

²¹ <http://www.royal-wedding.ru/type-of-wedding/nacional/chechenskaya.php>

nádherné bohatě zdobené šaty (viz obr.) Ženy a muži sedí na hostině v. oddělených místnostech. Setkávají se až při tancování. Svatby se nevěstina rodina neúčastní. Ty jsou zváni až na třetí svatební den a to pouze muži. Hostiny se neúčastní ani ženich. Slaví v podstatě svatbu oba zvlášť. Tráví všechny tři dny se svými kamarády. I svatebního obřadu se dvojice účastní odděleně. Mladou dvojici oddává muslimský duchovní, kterému říkají „mulla“. Ten se obou snoubenců ptá na různé otázky týkající se jejich manželství. Dávat najevo city nebo o nich mluvit se u Čechenců nehodí, proto i při těchto hovorech s mullou se velice stydí. Navíc se jich vždy účastní i svědek.

Obrázek č. 10: Čečenské svatební šaty

Hostina trvá dva dny a na třetí den jde nevěsta a svatebčané k vodě. Házejí do vody pečené placky, tzv. lepěški (лепешки), do kterých následně střílejí ze zbraní. Poté nevěsta nabírá vodu a nese ji domů. Tento rituál se provádí kvůli ochraně před vodníkem.

První svatební noc u Čechenců má svá pravidla. Jelikož mnohdy nevěsta vidí svého muže poprvé až na svatbě, pohlavní styk se o svatební noc odehrát může, ale nemusí. „*Je nepřipustné, aby při pohlavním styku byla s novomanželi v místnosti ještě nějaká další osoba, ať už jde o dítě nebo o domácí zvíře.*“²² Při první svatební noci se mladá dvojice snaží hlavně o početí dítěte. Točí se kolem tohoto aktu spousta pověr. Například se nemá dívat na pohlavní orgány partnera. Dítě by se mohlo narodit slepým. Také se nesmí při pohlavním styku mluvit. Dítě by se mohlo narodit hluchým. Pokud je žena proti své vůli o první svatební noc znásilněná, počaté dítě se narodí hloupé a mentálně postižené. V dnešní době se však tato pravidla dodržují stále méně a mnohdy první svatební noc již zdaleka není první společnou nocí.

---

²² <http://svadba01.ru/pervaya-brachnaya-noch-na-kavkaze>

2. 3 Něnci

Něnci jsou domorodí obyvatelé severní polární části Ruska. Patří do seznamu původních malých národů severu, Sibíře a Dálného východu Ruské federace, což je

termín vymezený Federálním zákonem.

„Ruská vláda poskytuje tradičně žijícím komunitám daňové a jiné výhody.

Príslušníci malých národů Severu tak

například mají možnost vyhnout se povinné

vojenské službě a je jim usnadněno získání vyššího vzdělání.“²³ Celkový počet Něnců je přibližně 41 000. Nejvíce příslušníků tohoto národa žije v Jamalskoněneckém

Obrázek č. 11: Oblasti obývané Něnci

Obrázek č. 12: Čum a tradiční saně

autonomním okruhu, jsou však rozšíření i po celém pobřeží Severního ledového oceánu od poloostrova Kola po poloostrov Tajmyr (viz obr. č. 11). I v dnešní době žijí Něnci v tradičních kuželovitých stanech, kterým se říká čum (viz

obr. č. 12), přepravují se na saních a chovají soby, jejichž

maso tvoří jejich hlavní složku potravy. Tradičním náboženstvím byl vždy šamanismus. V 19. století proběhlo pokřesťanštění, které se dnes uznává zároveň s původními božstvy.

---

²³ http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%AFvodn%C3%AD_mal%C3%A9_n%C3%A1rody_Sibi%C5%99e_a_D%C3%A1ln%C3%A9ho_v%C3%BDchodu_Rusk%C3%A9_federace

I v dnešní pokrokové době se německé svatby organizují podle původních tradic. Již od pradávna vše začínalo námluvami. Na námluvy přijíždí ženich s otcem, bratry a dohazovačem a prosí o svolení si vzít nevěstu. Až když předají nevěstině rodině dary, které s sebou přivezli, rodiče souhlasí, zvou všechny dovnitř, pijí čaj a domlouvají se na datu svatby. Dívka dostává opasek, který všem říká, že se bude brzy vdávat. Ještě před svatbou musí ženichova rodina za nevěstu zaplatit výkupné v podobě jelenů. Může jich být třeba 10, 30, 50, nebo i 100. Ti se stáhnou z kůže a vyrobí se oblečení pro nevěstu. Zbytek kůže se prodá a zisk z prodeje se dá nevěstě jako věno. Často se snoubenci vůbec neznali a nikdy neviděli. Při námluvách musela být nevěsta schovaná. Kdysi bývalo rozšířené i mnohoženství. „Vyskytovali se i Něnci, kteří měli 2, 3 a někdy i 4 ženy. Ve většině případů to byli boháči, kteří měli tu možnost zaplatit za každou ženu nemalé výkupné.“²⁴

Svatba se uskutečňuje až po zaplacení věna. Může to být až rok po námluvách a většinou se koná na podzim. Něnci nemají typický svatební úbor. Oblékají si tradiční sváteční oblečení, které vypadá podobně jako to, které nosí každý den, jen je ušité z kvalitnější kůže nebo látky (viz obr.). Součástí nevěstina svátečního úboru jsou zvláštní ozdoby, kterým se říká nakosniki a které se vplétají do vlasů, staré stříbrné mince zavěšené na řetízku a jiné ozdoby, které při chůzi cinkají a tím odhánějí zlé duchy.

Obrázek č. 13: Něněcké sváteční oblečení

V den svatby přijíždí ženich s rodinou do čumu své budoucí ženy. Nevěstiny rodiče ho už od rána vyhlízejí, a když ho konečně zahlédnou, vyjíždějí mu naproti. Po příjezdu objíždí ženich i s rodinou třikrát čum a dívčina rodina se ho snaží chytit a svázat. Poté vyndává kus červené látky a snaží se ji dostat do stanu. Ženy z nevěstiny

²⁴ Tolstov, S. P.: Narody mira: Narody Sibiri. Moskva 1956. s. 626.

rodiny se mu snaží v tom všelijak zabránit. Až když se mu to povede, může vejít dovnitř. Látka se roztrhá na proužky a každá žena, která mu předtím bránila, dostane kus. Všichni si sedají za stůl a začínají jíst. V minulosti se však této hostiny nevěsta a mnohdy ani ženich neúčastnili. Když se nasytí, odjíždějí na bohatě zdobených saních slavit zbytek svatby k mužovi.

Svatby se zpravidla neúčastní mnoho hostů. Severní národy nepořádají moc velké hostiny. Před vchodem do čumu musí každý z hostů projít očištěním ohněm. Tímto rituálem se zbavují veškeré špatné energie, kterou přinášejí z okolního světa. Po příjezdu musí ženich a nevěsta projít úzkým vrátky lásky, které symbolizují spojení duší novomanželů a také překročit oheň a tím se očistit. Další rituál souvisí také s ohněm. V den svatby musí v čumu oheň rozdělávat nevěsta. K tomu využívá suchou březovou kůru. Rozhoří-li se oheň krásným barevným plamenem, znamená to, že mladá dvojice dostala od bohů požehnání. Pokud však kůra začne jen doutnat, vykládá se to jako špatné znamení. V průběhu svatby se nevěsta nesmí rozplakat. Něnci nemají rádi ubřečené ženy. Považovali by ji za línou a ufnukanou.

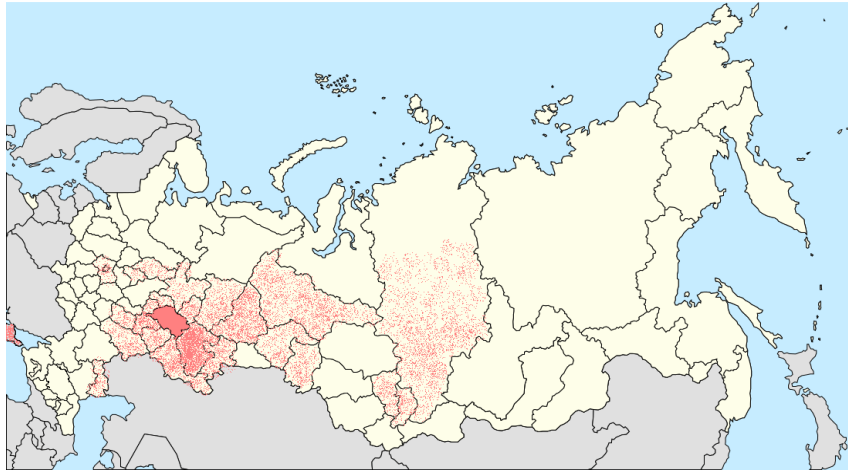
Na svatebním stole bývají různé druhy ryb, pečené jelení maso, a vývar, který se nalévá do skleniček a ve kterém nebývají ani brambory, ani nudle, ani zelenina. Alkohol se zpravidla na svatbách nepije. Sto let zpátky ho Něnci nepožívali vůbec.

V průběhu svatby se zpívají tradiční písně a hrají hry. Mezi nejběžnější hry patří tzv. jusna, což je házení kruhu na cíl nebo dinerma, což je střelba z luku. Bohatší rodiny si zvou zpěváky, kteří je po celou dobu svatby zpívají a mnohdy i tančí. Hostina trvá tři dny. Svatby se často účastní také šaman, který mladé dvojici prozrazuje, kolik bude mít dětí a přináší bohům oběti.

2. 4 Tataři

Tataři jsou po Rusech druhý nejlidnatější národ žijící v Ruské federaci. Při sčítání lidu v roce 2010 jich v Rusku žilo přibližně 5 310 600. Tvoří 3,7% ruské

populace. Tatarský národ se dělí na několik subetnik. Hlavními jsou Kazaňští, Sibiřští a Krymští Tataři. Kazaňských Tatarů je nejvíc a tvoří

převážnou část obyvatel Tatarstánu.

Obrázek č. 14: Oblasti obývané Tataři

Príslušníci tatarského národu žijí také na Krymu, v Baškortostánu, v Čeljabinské oblasti a v dalších místech, která jsou označena na mapě (viz obr.). Vyznávají islám.

Při popisu tatarských svatebních tradic se zaměřím na majoritní Kazaňské Tatary. Zákony tohoto národa dovolují mnohoženství, není to však příliš rozšířený jev. Vyskytuje se spíše v případech, kdy první žena nemůže mít děti. Jsou dovolené i sňatky mezi příbuznými, maximálně však mezi bratranci a sestřenicemi. Bratr si sestru vzít nemůže. V dnešní době existují u Kazaňských Tatarů tři způsoby získání nevěsty. Prvním je únos dívky proti její vůli i proti vůli jejích rodičů, druhým je dobrovolný odchod nevěsty za ženichem bez vědomí nebo souhlasu rodičů, a třetím klasické námluvy.

Únosy patří mezi velmi staré zvyky a občas se vyskytují i dnes. Stejně tak, jako Čečenci, i tatarští mladíci unášejí nevěsty pouze, když si jsou jisti, že by si je jinak mladá dívka nevzala. Uskutečňují to s pomocí někoho z rodiny nebo blízkého známého. Odváží je na tajné místo a žádají dívku i dívčiny rodiče o svolení ke svatbě. Pokud obě strany souhlasí, přijíždí mulla a oficiálně uzavírá sňatek. V případě nesouhlasu se svolení vynucuje násilím, dívky se znásilňují a jsou tak většinou donuceny si únosec vzít, nebo žít zbytek života ve studu. Svatba realizovaná únosem se ženichovi pěkně prodraží. Rodiče nevěsty žádají za ni mnohem větší výkupné, než jaké se platí běžně.

Svatby založené na rozhodnutí mladých lidí se vzít, nehledě na názor rodičů, jsou v dnešní době nejčastější. Vypadá to jako novodobý způsob uzavření manželství, ve skutečnosti jde ale o velmi starou tradici. Poskytuje mladým Tatarům mnoho výhod. Nemusí se brát ohled na majetek ani na věk a v naprosté většině jde o sňatky z lásky. Nevěsta opouští svůj rodný dům a odchází za ženichem. Mnohdy se na ni rodiče zlobí, odmítají se zúčastnit svatebního obřadu a nechtějí jí vydat věno. Časem se však s touto skutečností smiřují a dceři odpouštějí.

Námluvy začínají tak, že rodiče ženicha posílají za rodiči nevěsty dohazovače. Bývají to většinou ženy z ženichovy rodiny. Po příchodu do nevěstina domu se snaží posadit se na nevěstin polštář. Věří, že to přináší štěstí a úspěch při námluvách. Dívčiny rodiče s nimi jednájí s úctou, pijí společně čaj a rozmlouvají. Proces námluv probíhá zpravidla dvakrát i třikrát, než rodiče se svatbou souhlasí. Domlouvá se datum svatby s výše výkupného, které je úměrné nevěstiným kvalitám. Obě rodiny si vyměňují dary. Bývají to drahé látky, ubrusy, oblečení, koberce a také dobytek.

Charakteristickým znakem tatarských svateb je, že hlavní část svatby se koná v domě nevěsty. Svatební ráno začíná příjezdem ženichovy rodiny do domu nevěstinych rodičů. Přiváží s sebou několik druhů jídel – chléb, husy, placky, sladkosti. Svatby se účastní i příbuzní a přátelé z nevěstiny strany. Ženská část svatebčan se odebírá do jedné místnosti, mužská do druhé. Snoubenci se svatebního obřadu neúčastní, mají na sobě však i přesto svatební oblečení. Ženy nosí bohatě zdobené šaty bílé barvy a vlasy si zakrývají šátkem. Ženich má většinou také pokrývku hlavy (viz obr.). Mezi muže přichází mulla, zapisuje všechny položky výkupného a ptá se, zda se svatbou chlapec i dívka souhlasí. Za ženicha odpovídá jeho otec, za dívku dva svědkové. Poté předčítá úryvky z Koránu a prohlašuje manželství za uzavřené. Když mulla odejde, začíná svatební hostina. Ta se od ostatních liší tím, že jako první se podává med a máslo. Hosté

Obrázek č. 15: Tatarské svatební oblečení

hodují a dávají za to peníze, které se později odevzdávají nevěstě. Poté se servírují další jídla. „*Povinná je nudlová polévka z masového vývaru a baleš – velký kulatý koláč, který se peče na pánvi. Dále se podává maso s vařenými brambory a na závěr se stůl prostírá k pití čaje; přináší se různé druhy sušenek, sladkosti a med.*“²⁵ Alkohol se nepije buď vůbec, nebo jen v omezeném množství. Po obědě nevěstina rodina a přátelé odchází a zůstávají jen hosté z ženichovy strany. Hostina trvá 2-4 dny. Zpívají se písně a tancuje se. V ostatní dny však už neprobíhají žádné zvláštní obřady.

Druhá část svatby probíhá v domě ženicha. Zvou se dívčiny rodiče a přátelé a vše probíhá podobně, jako v domě nevěsty. Poté se odjíždí i s ženichem domů. Tam už je pro novomanžely připravený bohatě zdobený pokoj. „*Po první svatební noci daruje muž ženě šátek nebo šaty. Stráví u nevěsty 2-4 noci v řadě. Každé ráno, při úsvitu, se připravuje pro muže a ženu sauna. Po první koupeli nechává mladý manžel na poličce nebo pod škopkem pro ženy, které saunu připravovaly, peníze, mýdlo nebo kapesníky.*“²⁶ Po několika dnech odjíždí domů a dále navštěvuje svou manželku jen jednou týdně, zpravidla ve čtvrtek a ráno opět odjíždí zpátky. Pokaždé přiváží nějaké dary a na oplátku ho čeká bohaté pohoštění. Toto období může trvat až několik měsíců a až po nějaké době si muž ženu odváží domů. Závisí to na majetkové situaci obou rodin. Často se stává, že se novomanželům v tomto období narodí dítě.

---

²⁵ V. A. Tiškov - S. V. Češkov.: *Narody i kultury: Tatarj. Moskva 2001. s. 343.*

²⁶ http://www.mtss.ru/?page=toy_kazan

3. Porovnání svatebních tradic u dalších slovanských národů

Slované jsou etnickou a jazykovou skupinou Indoevropanů, která obývá víc než polovinu území Evropy. Mají mnoho společných, ale i rozdílných rysů, zvyků a tradic. Ze všech slovanských národů jsem vybrala tři, které mi jsou nejbližší, a budu porovnávat jejich svatební zvyky se zvyky Rusů.

3.1 Bělorusové

Bělorusové patří k východoslovanskému národu. Většina jich žije v Bělorusku a je jich okolo 8 milionů. Mnoho Bělorusů žije také v USA, Rusku nebo na Ukrajině. Mluví běloruským a ruským jazykem a vyznávají pravoslaví.

Na rozdíl od jiných slovanských národů, u Bělorusů se nevyskytovaly moc často domluvené sňatky. Mladí lidé měli dost příležitostí se seznámit a vybrat si svého budoucího muže nebo ženu. Běloruské společenství se dělilo na dvě hlavní vrstvy – ti chudí a ti bohatí. Běžně se nestávalo, aby se tyto dvě vrstvy míchaly. Po seznámení se pár nějakou dobu scházel, a když si rozuměli a chtěli se vzít, posílal chlapec za rodiči dívky dohazovače. Bývali to většinou členové rodiny - otec, strýcové, bratři, ale i kmotr nebo matka. Námluvy provázelo mnoho rituálů. Když například dohazovačům po cestě za dívčinými rodiči přeběhla přes cestu černá kočka nebo zajíc, vraceli se zpět. A pokud kůň bouchal kopytem o zem, ani o cestě neuvažovali. Odmítnutí bývalo velkou ostudou, proto, aby této nepříjemné situaci předešli, dávali večer na dvůr kus chleba. Pokud byl ráno chléb celý a nepoškozený, bylo to dobré znamení, pokud byl však okousaný od zvěře nebo špinavý, odkládali námluvy na jindy. Po příjezdu do nevěstina domu, obdarovávali dívčinu rodinu různými dary – vodkou, mede, karavajem, atd. Pokud rodiče i dívka se svatbou souhlasili, začínaly tzv. zapiviny (запівіны). Láhev vodky, kterou dohazovači přinesli, se převazovala barevným páskem a po vypití se plnila zrním, které mělo symbolizovat koloběh života. Stejně jako na Ukrajině, i v Bělorusku se po úspěšných námluvách dohazovači obvazovali vyšívaným ručníkem. Pokud však dívka byla vybíravá a odmítla se vdát za nabízeného ji chlapce, mohli rozčilení dohazovači při odchodu rozbít o vrata láhev, aby se dívka nikdy nevdala. Dnes se již

s námluvami můžeme setkat jen velmi zřídka. Převládá spíš evropský zvyk, a to žádost o ruku. Po dohodě s nevěstou přichází za jejími rodiči ženich osobně a prosí o svolení si svou milovanou vzít.

Zanedlouho po námluvách nebo po žádosti o ruku se konají zasnuby, neboli zaručiny (заручины). Zvou se rodiče a přátelé a všem se dává na vědomí, že se bude konat svatba. Domlouvá se datum a ostatní detaily svatby. Bylo zvykem, že nevěstiny kamarádky, které přišly na zaručiny, si kously do chleba, aby se co nejdříve vdaly také. Tradičně si mladý pár nasazuje také zasnubní prsteny.

Den před svatbou bylo zvykem obejít celou vesnici, nechat si od každé rodiny požehnat a také je pozvat na svatbu. Nevěsta a ženich tento rituál vykonávali odděleně. Věřilo se, že čím víc domů nevěsta obejde, tím bude v manželství šťastnější. Chodilo se také do církve na zpověď. Večer se koná děvičnik (девичник). Je to rituál, který v trochu změněné podobě přetrval až do dnešních dní. Scházela se celá nevěstina rodina, přátelé a přicházel i ženich. Nevěstiny kamarádky zpívaly písně, vyráběly svatební věnec a rozplétaly dívčín cop. Nevěsta musela být smutná a plakat. Pokud se jí nechtělo, potíraly se jí oči cibulí. Říkalo se, že čím víc bude dívka plakat za svobodna, tím méně uroní slz jako vdaná žena. Dnes jde spíše jen o symbolickou rozlučku s přáteli a svobodným životem.

Novodobá běloruská svatba už nemá mnoho společného se starodávnou tradiční svatbou. Vliv západní Evropy je příliš velký. Některé tradice zanikly a některé se transformovaly. Kupříkladu, kdysi přijížděl ženich pro nevěstu na zdobených vozech tažených koňmi, dnes koně nahradila zdobená vozidla. Stejně jako v Rusku nebo na Ukrajině, musí ženich zaplatit za nevěstu symbolické výkupné a splnit řadu úkolů. Rozdíl je pouze v tom, že během výkupu dochází ke smlouvání. Poté se celý průvod i s nevěstou vydává na matriční úřad a dále buď do církve, nebo na návštěvu památných míst. *„Dříve před odjezdem ženicha a nevěsty do církve, bral otec nevěsty ikonu, držel v rukou dvě zapálené svíčky a obcházel ve směru pohybu slunce celý svatební průvod. Za ním šla matka a obsypávala průvod zrním. Takovým způsobem se „zamykali“ účastníci církevního obřadu do magického kruhu, aby jim na cestě tam i zpět nemohl nikdo ublížit. Rodičům snoubenců bylo kategoricky zakázáno účastnit se obřadu v chrámě. Mohli tím narušit magický kruh, který před odjezdem do chrámu vytvořili*

okolo svých dětí.“²⁷ Dnes se již tento zákaz nedodrží. Průběh samotného církevního obřadu je velmi podobný jako u Rusů či Ukrajinců. Poté bylo zvykem navštěvovat hroby zesnulých příbuzných. Tento zvyk se však za komunistů změnil. Novomanželé již nenavštěvují hřbitovy, ale státní památná místa, kde se fotí, pijí šampaňské a rozbíjí skleničky pro štěstí.

Tradiční svatební oblek Bělorusů je podobný ukrajinskému. Nejshodnějším prvkem je bílá košile s výšivkou, kterou mohla doplňovat vyšivaná vesta. Další částí tradičního svatebního oblečení je plátěná sukně, přes kterou se uvazuje bohatě zdobená zástěra a taky vyšivaný opasek. Na hlavu si nevěsty zavazovaly bílý šátek, na který pokládaly věnec. Na nohou mívaly červené boty. Ženichové nosili také bílou vyšivanou košili, přes kterou si občas brali i vestu. Dále si oblékali plátěné kalhoty, zdobený opasek a černé boty (viz obr.). Dnes se již takové oblečení na svatbě moc nevidí. Stejně jako v celé západní Evropě, i v Bělorusku převzaly prvenství bílé šaty se závojem a černý společenský oblek.

Obrázek č. 16: Běloruské svatební oblečení

Další neopomenutelnou částí svatebního dne je hostina.

Věří se, že čím je svatební stůl bohatší, tím bohatší bude život novomanželů. Stejně jako v Rusku, i tady kdysi ženich ani nevěsta nesměli skoro nic jíst. Oba novomanželé sedí na jedné lavici, která symbolizuje jejich sjednocení. Nejdůležitějším jídlem je karavaj. Pečou se dokonce dva. Jeden se rozděljuje mezi hosty nevěsty, a druhý mezi hosty ženicha. Žádná svatba se neobejde také bez jídla podobného bramborákům. Jsou to bramborové placičky a říká se jim draniki (дранікі). Dále jsou na svatebních stolech k vidění masová jídla, brambory na několik způsobů, černý chléb a mnoho dalšího. Jí se, pije a u toho se zpívá, tancuje, hrají se různé hry a také se provádí všelijaké rituály. Jedním z rituálů je házení kusu závoje mezi nezadané dívky. Ta, která ho chytí, se vdá jako další. Na konci hostiny sbírají rodiče ženicha a nevěsty nádobí, které novomanželé

---

²⁷ <http://lib.a-grande.ru/belsvd.php>

používali a balí ho do vyšívaneého ručníku, který posléze zavazují mašlí. Dělá se to kvůli tomu, aby mladá rodina žila šťastně a v dostatku.

3. 2 Češi

Češi se řadí do západoslovanské skupiny národů. Mezi Čechy zahrnují i obyvatele Moravy a Slezska. Jejich počet dle sčítání lidu v roce 2011 je přibližně 7,3 milionů. Spousta Čechů žije také v USA, Kanadě, či v Německu. Většinou jde o ateisty, část však se hlásí k římskokatolické církvi.

Tradiční české svatby jsou už bohužel minulostí. Velmi zřídka se ještě dají vidět na Moravě, v Čechách už však ne, a to ani na vesnicích. „*V minulých stoletích začínala v Českých zemích příprava svatby námluvami. Ty dojednával družba. Společně s ním přišli ženich a jeho otec do domu nevěsty, kde se dojednalo nevěstino věno a majetek, který přinese do manželství ženich. Pokud se otcové ženicha a nevěsty nedohodli, z námluv sešlo, což bylo provázáno vznikem zarputilé nevraživosti obou rodin, jak to ostatně barvitě popisují některá klasická díla české literatury.*“²⁸ Dnes se námluvy přeskakují rovnou na zasnuby neboli žádost o ruku, která probíhá pouze mezi mužem a ženou. Pokud se však muž rozhodne provést zasnuby dle starých tradic, měl by po předchozí domluvě přijít do domu dívčiny rodiny, přinést květinu matce i dívce samotné a žádat o ruku své milé jejího otce. Nesmí zapomenout ani na zasnubní prsten. Pokud by se mladý pár z nějakého důvodu do svatby rozešel, svatební prsten se vrací. Neměl by se však už objevit na prstu nějaké jiné dívky.

Večer před svatbou probíhá rozlučka se svobodou. Je to jedna z tradic, která se zachovala a stále se dodržuje. Tento rozlučkový večer tráví budoucí manželé většinou odděleně. Nevěsta se schází se svými kamarádkami a ženich se svými kamarády, popíjejí, tančí a veselí se.

Svatební ráno začíná přípravami a oblékáním nevěsty na svatební obřad a následnou hostinu. Pomáhají jí v tom kamarádky nebo ženy z příbuzenstva. Tradičně se na svatbu oblékal sváteční kroj, dnes (až na malé výjimky na Moravě) převládají svatební šaty bílé barvy. Mohou mít i jinou barvu, neměly by však být modré nebo fialové, symbolizuje to modřiny. Ani zelená se nepovažuje za šťastnou barvu. Také by

---

²⁸ <http://www.svatebniinfo.cz/svatebni-zvyky-v-cechach.html>

si nevěsta neměla svatební šaty šít sama, jinak ji manželství moc dlouho nevydrží. Dříve mívala každá nevěsta závoj, který symbolizoval nevěstinu nevinnost a chránil ji před zlými duchy. Dnes se od něj stále víc ustupuje a nahrazuje se velkými zdobenými účesy, květinami, perličkami nebo kamínky. Muž si obléká oblek. I v Čechách se věří, že by ženich nevěstu neměl vidět ve svatebních šatech před svatbou. Přináší to smůlu. Smůlu přináší také svatba konaná v květnu. Říká se, že májové sňatky jedno léto trvají. Stejný názor na květnové svatby mají i Rusové, Bělorusové i Ukrajinci.

Když je nevěsta nachystaná, přijíždí pro ni ženich a svatebčané ve svatební koloně, kterou tvoří několik zdobených automobilů. Někdy je po příjezdu k vidění i tradiční výkup nevěsty. Než si muž svou budoucí ženu odveze na svatební obřad, musí ji nejdřív vykoupit penězi, alkoholem nebo sladkostmi. Poté mladý pár děkuje rodičům za výchovu, v některých místech si nechá i požehnat a vyráží na matriční úřad, radnici nebo jiné místo, kde si budoucí manželé domluvili svatební obřad. Dnes není výjimkou ani svatba na hradě, zámku, v parku, na lodi nebo pod širým nebem. Na rozdíl od Ruska, má v České republice svatba v kostele stejnou právní váhu, jako svatba na úřadě. Průběh je jednodušší a prostší, než svatební obřad v církvi. Nedrží se žádné svíčky a na hlavu se nedávají korunky. Kněz předčítá žalmy, evangelium, kázání. Poté si manželé dávají svatební slib, vyměňují si prsteny a dostávají požehnání. Na konci se svědkové a novomanželé podepisují a tím stvrzují to, co si slíbili. Venku před kostelem, radnicí, úřadem či jiným místem se novomanželé posypávají rýží, aby měli hodně dětí.

Většina zvyků a tradic přichází na řadu až při hostině. Ihned u vchodu můžeme vidět, jak ženich přenáší nevěstu přes práh v náručí, aby přelstil zlé skřítky, které se pod prahem schovávají. To samé by se mělo opakovat po příchodu domů. Hostina začíná připitkem tatínka nevěsty. Měl by být vtipný a zároveň musí vyjadřovat lásku k dceři a ta nejlepší přání do manželského života. Všichni si připíjí a začíná se podávat jídlo. Svatební menu se většinou skládá z předkrmu, polévky, hlavního chodu a dezertu. Nesmí chybět ani tradiční svatební koláčky. S jídlem se pojí několik dalších tradic. Velmi oblíbeným a rozšířeným zvykem je pojídání polévky novomanželi z jednoho talíře. Mají i jednu lžici a jsou přikryti jedním velkým ubrouskem. Symbolizuje to spolupráci jak v domácnosti, tak ve společném životě. Dalším velice rozšířeným zvykem je rozbíjení talířů nebo sklenic. Po rozbití mladý manželský pár střepy uklízí společně. Opět to symbolizuje spolupráci a navíc prý střepy přináší štěstí. Se svatebním dortem je spojeno taky několik tradic. „*Ochutnat svatební dort by měli všichni svatebčané, jinak to může přinést novomanželům smůlu. Dort rozkrajuje nevěsta, ale*

při tom drží na noži i ruku ženich. Toto jejich počínání symbolizuje, že manžel bude své ženě pomáhat, držet nad ní ochrannou ruku a bude jí vždy oporou.“²⁹ Ve chvíli, kdy nevěsta opouští svatební hostinu, hází mezi nezadané ženy svatební kytici. Ta, která ji chytí, se do roka vdá. To samé dělá ženich s nevěstíným podvazkem. Který svobodný muž ho chytí, do roka se ožení.

3. 3 Ukrajinci

Ukrajinci patří k východnímu slovanskému odvětví. Většina příslušníků tohoto národu žije na Ukrajině a jejich celkový počet je přibližně 45 590 000. Jsou to pravoslavní křesťané.

Scénář tradiční ukrajinské svatby se v hrubých rysech dochoval dodnes. Nejvíce se svatební zvyky dodržují na vesnicích, ve městech o něco méně. I u Ukrajinců, především v minulosti, svatbě předcházely námluvy. Zajímavostí je, že v 18. století bylo poměrně běžné, že k námluvám docházelo i z dívčiny strany. Častěji však tento rituál probíhal na popud mladých mužů. Stejně jako v Rusku, i na Ukrajině se za dívčinou rodinou posílali dohazovači. „*S dohazovači chodil za dívkou i chlapec, v Podolí i rodiče a v Zakarpatí ještě bratr nebo sestra. Poměrně složitý proces námluv velmi stručně popsal T. G. Ševčenko: „Po letní či dvouletní zamilovanosti chlapec posílá za otcem i matkou dívky dohazovače, jsou to lidé důvtipní a v takových věcech zběhlí. Když otec i matka požehnají, dívka uvazuje dohazovačům okolo ramen ručníky (рушники)*“³⁰ (obr.č.22) a ženichovi svému podává na talířku bavlněný nebo ručně vyráběný kapesníček.“ Bývaly však i případy, kdy dívka se svatbou nesouhlasila. Na znamení nesouhlasu vracela dohazovačům jimi přinesený chléb nebo přinášela mládenci dýni nebo makogon³¹“³² Pro chlapce to byla velká ostuda. Aby se jí vyhnuli, posílali zvěda, který měl zjistit, jaké má dívka plány, nebo se chodilo na námluvy až pozdě večer, aby případnou trapnou situaci vidělo co nejméně lidí. Tento krásný zvyk

---

²⁹ <http://www.snubni-prsten.cz/magazin/svatba/106-tradice-na-ceske-svatbe.html>

³⁰ Nejde o ručníky v pravém slova smyslu. Jsou to tradiční ukrajinské vyšívané dlouhé kusy látky podobné spíše šále nebo šátku (viz. obr. č. 17)

³¹ Dřevěný, dole zakulacený nástroj podobný hmoždíři, kterým se na Ukrajině drtí lněná semena, mák apod.

³² <http://ukrainian.travel/ru/pro-ukrayinu/traditsiyi/traditsionnaya-ukrainskaya-svadba>

byl na nějakou dobu úplně zapomenut. V posledních letech se však stále častěji objevuje a vrací zpět.

Přibližně dva týdny po námluvách se odehrávají zaručiny (заручини). Je to rituál, který by se dal přirovnat k zasnubám. Konají se v domě nevěstinych rodičů a účastní se jich i rodiče a příbuzní ženicha a přátelé obou stran. Nejstarší dohazovač pokládá na stůl karavaj, na něj dává ruku nevěsty a ženicha a navrch ruce svědků a převazuje společně karavaj i ruce vyšívaným ručníkem (viz obr.). Poté nevěsta všechny obdarovává šátky, kapesníčky nebo košilemi. U toho se

Obrázek č. 17: Vyšívaný ručník

zpívají rytmické tematické písně a říkají říkanky. Na znamení toho, že se mladá dvojice zasnoubila, dostává ženich květ brčálu a nevěsta červenou mašli do vlasů nebo věnec z květu brčálu, který v minulosti nosila až do svatby a dokonce v něm i spála. Takto stvrzený budoucí sňatek se v dobách minulých již zrušit nesměl. Ten, kdo od sňatku ustoupil, musel uhradit veškeré výdaje spojené s námluvami a zaručynami a ještě k tomu přidat nějakou náhradu za urážku a ponížení.

Den před svatbou se ženich i nevěsta loučí se svobodou zvlášť. Nevěsta se svými kamarádkami zdobí větvičku ze stromu. Symbolizuje to mládí a krásu budoucích manželů. Věší na ni květiny, mašle, pšeničné klasy, apod. Takto ozdobená větvička se dává na svatební stůl.

Druhý den pomáhají kamarádky nevěstě s oblékáním. V poslední době se mladí lidé opět vrací k tradičnímu svatebnímu oblečení, které téměř vytlačily moderní bílé šaty. Tradiční oděv nevěsty se skládá s bílé barevně vyšívané košile, rozmanitě vyšívané sukně, červených bot a velkého věnce zdobeného dlouhými barevnými stuhami, který se na konci svatby hází mezi svobodné dívky. Věří se, že ta, která ho

chytí, se do roka vdá. Ženich si obléká bílou košili s výšivkou, kterou mu podle starodávných tradic má vyšít nevěsta, plátěné kalhoty a společenské boty. Přebládajícími barvami je bílá a červená (viz obr.).

Obrázek č. 18: Ukrajinské svatební oblečení

Stejně jako ruští ženichové, i ti ukrajinští musí před svatebním obřadem za nevěstu zaplatit výkupné a plnit různé úkoly. Po úspěšném odkoupení se, stejně jako v Rusku, jede na matriční úřad a pokud si mladí manželé přejí projít i svatebním obřadem, tak do církve. Ani na Ukrajině nemá církevní obřad právní sílu a může se uzavřít až po návštěvě matričního úřadu.

Poté se jede na hostinu, kde novomanžely vítají ručníkem, karavajem a solí. Karavaj pečou pouze ženy, které mají šťastný rodinný život. Má to přinést šťastný rodinný život i nevěstě a ženichovi. Před hostinou je také zvykem vypustit dva holuby. Typická je pro ukrajinskou svatbu rozmanitost svatebního stolu. Stoly se musí téměř prohýbat pod jídlem a žádné z jídel nesmí dojít. V první řadě nesmí chybět chléb. Považuje se za obřadové, až téměř posvátné jídlo. Dalším jídlem, které nesmí chybět, jsou varenyky. Jsou to plněné těstové taštičky, které se vaří ve vodě a jí se smetanou. Mezi stejně důležitá jídla, bez kterých se neobejde ani jedna svatba, jsou boršč, plněné zelí nebo tlačěnka. Jako dezert se podává svatební dort, čokoládové bonbony nebo buchty. Na hostinu se, stejně jako v Rusku, zve tamada, zpívají se písně, tancuje se, hrají se různé hry a provádějí tradiční rituály. Jedním z nich je rozplétání nevěstina copu. V některých částech Ukrajiny ho nevěstě rozplétá její matka, v jiných matka ženicha nebo i ženich osobně. Symbolizuje to přijetí nevěsty do nové rodiny a přechod do manželského života. Kdysi se kromě rozplétání se cop také stříhal. Dnes se však již tento zvyk nedodrжуje.

Závěr

Svatby vždy byly a budou součástí lidské společnosti. Během posledních několika desítek let se však průběh svatby značně zjednodušil a na mnoho tradic, bez kterých by se v minulosti neobešla žádná svatba, se zapomnělo. Vliv západního světa každým rokem sílí a rozšiřuje se. Tradiční svatební oblečení nahradily moderní bílé šaty a námluvy se stále častěji vynechávají úplně. Lidé si ale naštěstí těchto změn všimli a začali si uvědomovat cenu svého vlastního národního bohatství. Proto se poslední dobou nejen na ruském venkově, ale i ve velkých městech víc a víc objevují tradiční ruské svatby s tradičními zvyky, rituály, oblečením i hostinou.

Původní tradice se stále dodržují i u mnoha národů žijících na území Ruské federace. Nejzachovalejší jsou v těch oblastech, kam zatím příliš nepronikla civilizace. Vzdálené kraje Sibíře i vysoké hory Kavkazu si chrání a zachovávají své původní tradice, i když se v některých případech trochu míjí se zákonem. Tradiční čečenské nebo tatarské únosy nevěst se již nepřehlížejí tolik, jako v minulosti. I čečenský zvyk střílet do vzduchu během svatby se policie a úředníci pokouší omezit a potlačit. Burjati a Něnci zase nedají dopustit na svá božstva a ani proces christianizace na tom nic nezměnil. Po celá staletí uctívají určitá zvířata, vodu, oheň a jiné přírodní síly a tak by to mělo i zůstat. Mezi těmito národy je tolik rozdílů, že se občas ani nechce věřit, že jsou to obyvatelé jednoho státu.

Všechny zkoumané slovanské národy jsou si naopak více či méně podobné. Je zde možné pozorovat jeden smutný fakt – čím západněji zkoumaný národ žije, tím méně tradic dodržuje. Názorným příkladem je Česká republika. Až na několik výjimek na Moravě, v této zemi již původní svatby k vidění nejsou. Od Ukrajinců, Bělorusů a Rusů se liší také tím, že na svatby nepečou karavaj. Bez tohoto koláče se žádná ruská, ukrajinská nebo běloruská svatba neobejde. Podobnou tradici však shledávám v házení nějakého předmětu mezi nezadané ženy. V Čechách a v Rusku se tradičně hází svatební kytice, Bělorusové hází kus závoje a Ukrajinci věnec. Ve všech případech se věří, že ta, která onu věc chytí, se brzy vdá. Mnoho společného shledávám i v průběhu církevního obřadu. Jen v Čechách má, na rozdíl od ostatních tří států, církevní obřad právní sílu.

Ať už jde ale o svatbu tradiční nebo novodobou, měl by to být pro oba snoubence nezapomenutelný den a oslava lásky a společné budoucnosti.

Резюме

Свадьбы всегда были и всегда будут частью человеческого общества. Однако, за последние несколько десятилетий свадьбы значительно упростились и многие традиции, без которых не обошлась ни одна свадьба, забылись. Влияние западного мира каждый год растет и распространяется. Традиционную свадебную одежду заменило современное белое платье а сватовство, например, все чаще отсутствует полностью. Но люди, к счастью, эти изменения и начали осознавать цену своего национального богатства. Поэтому в последнее время не только в русской деревне, но и в крупных городах все чаще и чаще появляются традиционные русские свадьбы с традиционными обычаями, ритуалами, одеждой и застольем.

Первоначальные традиции все еще соблюдаются многими народами, проживающими на территории Российской Федерации. Лучше всего они сохранились в тех областях, куда ещё не вступила цивилизация. Отдаленные регионы Сибири и высокие горы Кавказа защищают и сохраняют свои первоначальные традиции, хотя в некоторых случаях они немного не совпадают с законами страны. Традиционные чеченские или татарские похищения невест уже не игнорируются так, как в прошлом. И даже чеченский обычай стрелять в воздух во время свадьбы полиция и чиновники пытаются ограничить и подавить. А Буряты и Ненцы не дадут в обиду свои божества и даже процесс христианизации никак не повлек. На протяжении веков они поклоняются некоторым животным. Воде, огню и другим природным силам, и так все должно и остаться. Среди этих народов столько различий, что иногда даже трудно поверить, что они являются жителями одного государства.

Все изучаемые славянские народы, наоборот, более-менее похожи. Можем здесь видеть один печальный факт - чем западнее изучаемый народ живет, тем меньше традиций соблюдает. Наглядным примером является Чехия. Кроме нескольких исключений в Моравии, в этой стране вы с первоначальными свадьбами уже не встретитесь. От украинцев, белорусов и русских они отличаются также тем, что на свадь не пекут каравай. Без этого пирога ни одна русская, украинская или белорусская свадьба не обойдется. Тем не менее, я считаю похожей традицией бросание какой нибудь вещи незамужним женщинам. В Чехии и России традиционно бросается свадебный букет, белорусы бросают фату

а украинцы венки. Во всех случаях считается, что та, которая ту вещь поймает, вскоре выйдет замуж. Нахожу много общего в церковном браке. Только в Чехии, в отличие от остальных трех государств, церковный брак пользуется юридической силой.

Но все равно, не важно, если речь идет о свадьбе традиционной или современной, она всегда должна быть для жениха и невесты незабываемым днем праздником любви и общего будущего.

Bibliografie

Knižní publikace (řazeno podle abecedy):

1. Arutjunov, S. A. - Osmanov, A. I. - Sergeeva, G. A.: Narody i kul'tury: Narody Dagestana. Moskva 2002.
2. Jerkojeva, T.: Russkaja svad'ba. Moskva 1998.
3. Karásková, P.: Tradice ruské svatby v porovnání s českou svatbou (bakalářská práce). Západočeská univerzita, Plzeň 2012.
4. Kosven, M. O. - Lavrov, L.I. - Nersesov G.A. - Hashaev, H. O.: Narody mira: Narody Kavkaza. Tom 1. Moskva 1960.
5. Kruglov, J. G.: Russkije svadebnyje pesni. Moskva 1978.
6. Nadezhdina, V.: Svadba po vsem pravilam. Harvest 2009.
7. Potanina, R. P.: Obrjadovyje pesni russkoj svad'by Sibiri. Novosibirsk 1981.
8. Šapovalova, G. G.: Tradicionnyje obrjady i obrjadovij fol'klor russkich Povolžja. Leningrad 1985.
9. Tiškov, V. A. - Češkov S. V.: Narody i kul'tury: Tatary. Moskva 2001.
10. Tolstov, S. P.: Narody mira: Narody Sibiri. Moskva 1956.
11. Ugrinovič, D. M.: Obrjady: za i protiv. Moskva 1975.
12. Vereščagina, A. V.: Prazdniki, obrjady i tainstva v žizni christian Belarusi. Minsk 2009.
13. Žirnova, G. V.: Brak i svad'ba gorožan v prošlom i nastojaščem. Moskva 1980.

Internetové zdroje:

<http://baikalpress.ru>
<http://bibliotekar.ru>
<http://bua.rus4all.ru>
<http://budetsvadba.ru>
<http://fakttv.ru>
<http://finugor.ru/>
<http://furorika.ru>
<http://gs-video.net>
<http://h.ua>

<http://kolcapomolvka.ru>
<http://liturgy.ru>
<http://mpristan.ru>
<http://nashasvadba.net>
<http://nasvadbe.com.ua>
<http://nevesta-kazan.narod.ru>
<http://nohchalla.com>
<http://podgotovka-k-svadbe.ru>
<http://povod.tut.by>
<http://sovlestimi.com>
<http://svadba.net.ru>
<http://svadba01.ru>
<http://svadbabur.ru>
<http://svadba-chita.ru>
<http://svadebnye-foto.ru>
<http://viptoy.az>
<http://womeclub.ru>
<http://www.1st-class-svadba.com>
<http://www.1tv.ru>
<http://www.advantour.com>
<http://www.akinto.me>
<http://www.art-jam.ru>
<http://www.czso.cz>
<http://www.ethnomuseum.ru>
<http://www.ethnos.nw.ru>
<http://www.gks.ru>
<http://www.chovani.eu>
<http://www.kalitva.ru>
<http://www.mehkariy.com>
<http://www.mojesvatba.cz>
<http://www.mtss.ru>
<http://www.pravenc.ru>
<http://www.prostophoto.kiev.ua>

<http://www.refine.org.ua>
<http://www.royal-wedding.ru>
<http://www.shaadi.ru>
<http://www.srubni-prsten.cz>
<http://www.superfamily.ru>
<http://www.svatba.cz>
<http://www.svatebniinfo.cz>
<http://www.svatebni-pruvodce.cz>
<http://www.swadba.by>
<http://www.weddingpedia.ru>
<http://www.yarsvadba.ru>
<http://www.woman56.ru>
<https://www.youtube.com>

Zdroje obrázků:

- Obr. č. 1 – s. 10** - <http://russian7.ru/wp-content/uploads/2013/02/526.jpg>
- Obr. č. 2. – s. 13** - http://istoriyaroda.ru/wp-content/uploads/2011/11/rus_svadba.jpg
- Obr. č. 3. – s. 15** http://img05.slando.ua/images_slandocomua/72145467_2_644x461_avto-na-svadbu-toyota-camry-donetsk-mashina-na-svadbu-toyota-kamri-fotografii_rev005.jpg
- Obr. č. 4 – s. 17** - <http://www.svadba-club.ru/typo3temp/pics/359306ff7a.jpg>
- Obr. č. 5 – s. 22** - [http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/79/Map_of_Russia_-_Buryat_Republic_\(2008-03\).svg/1092px-Map_of_Russia_-_Buryat_Republic_\(2008-03\).svg.png](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/79/Map_of_Russia_-_Buryat_Republic_(2008-03).svg/1092px-Map_of_Russia_-_Buryat_Republic_(2008-03).svg.png) burjatija mapa
- Obr. č. 6 – s. 23** - http://www.mongolianart.de/02_mongoliin_urlag/uran_buteel_burhad/024-0250.jpg
- Obr. č. 7 – s. 24** - http://vk.com/tamadabur?z=photo-47042421_294557222%2Fphotos-47042421
- Obr. č. 8 - s. 25** - http://travelel.ru/wp-content/uploads/2011/09/%D0%A0%D0%B5%D1%81%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%A7%D0%B5%D1%87%D0%BD%D1%8F-%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B5%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8.svg_-700x404.png
- Obr. č. 9 – s. 26** - <https://www.youtube.com/watch?v=cLdz6ZIDCU0>

- Obr. č. 10 – s. 27** - http://www.kavkaz-etno.ru/images/aksess/dress_003_2.jpg
- Obr. č. 11 – s. 28** - [http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a8/Map_of_Russia_-_Yamalo-Nenets_Autonomous_Okrug_\(2008-03\).svg/1092px-Map_of_Russia_-_Yamalo-Nenets_Autonomous_Okrug_\(2008-03\).svg.png](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a8/Map_of_Russia_-_Yamalo-Nenets_Autonomous_Okrug_(2008-03).svg/1092px-Map_of_Russia_-_Yamalo-Nenets_Autonomous_Okrug_(2008-03).svg.png)
- Obr. č. 12 – s. 28** - http://strana.ru/media/images/uploaded/gallery_promo689385.jpg
- Obr. č. 13 – s. 28** - http://komionline.ru/images/nenets_2.jpg
- Obr. č. 14 – s. 31** - [http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/6c/Map_of_Russia_-_Republic_of_Tatarstan_\(2008-03\).svg/1092px-Map_of_Russia_-_Republic_of_Tatarstan_\(2008-03\).svg.png](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/6c/Map_of_Russia_-_Republic_of_Tatarstan_(2008-03).svg/1092px-Map_of_Russia_-_Republic_of_Tatarstan_(2008-03).svg.png)
- Obr. č. 15 – s. 32** - http://www.conferancie.ru/sites/default/files/content/soviet/z_56836643.jpg
- Obr. č. 16 – s. 36** - http://photo-makshun.by/gallery/sazonova-yulya/dsc_0120.jpg
- Obr. č. 17 – s. 40** - <http://idealnaja.ru/wp-content/uploads/2013/11/%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%8B%D0%B9%D1%80%D1%83%D1%88%D0%BD%D0%B8%D0%BA-71.jpg>
- Obr. č. 18 – s. 41** - <http://st-fashiony.ru/pic/wedding/pic/74021/1.jpg>